

ציוני דרך

מרכז סיום ולימוד
מזכרת בתיה

מוזיאון הרב מוהליבר

ציוני דרך

מרכז סיום ולימוד
מזכרת בתיה

מוזיאון הרב מוהליבר

פעילות חויתית לתלמידים בנושא השמיטה הראשונה במזכרת בתיה

בתוכנית:

סיום - סיום באתריה ההסטוריים של מושבת הברון מזכרת בתיה בעקבות מייסדי המושבה אשר היו הראשונים לקיים את מצוות השמיטה בארץ, לאחר 2000 שנות גלות.

סרטון - צפייה ודיון בסרט "השמיטה הראשונה" המתאר את מאבקם של מייסדי מזכרת בתיה מול פקידי הברון רוטשילד.
פעילות חויתית - המתמקדת ברעיונות הערכיים של מצוות השמיטה ומשמעותה לימינו.

לפרטים והזמנות:

"ציוני דרך", מרכז סיום ולימוד מזכרת בתיה

טל: 08-9340034, 052-8990480

midrasha.mb@gmail.com

"ציוני דרך" מרכז סיום ולימוד השוכן במזכרת בתיה, שם לו למטרה להנחיל את ערכי הציונות ואהבת הארץ בקרב האוכלוסיות השונות, באמצעות סיורים וטילים חויתיים בנושאי ראשית הציונות, מורשת קרב, תנ"ך וטבע.

בין סיורינו:

ראשית הציונות - מושבות העלייה הראשונה-מזכרת בתיה, גדרה, נס ציונה, רחובות, ראשון לציון, זכרון יעקב ובנימינה.

יפו ונווה צדק - בעקבות סופרים ואנשי רוח.

מורשת קרב - חזית הדרום בתש"ח, הדרך לירושלים, בעקבות נופלי המושבה מזכרת בתיה.

בעקבות התנ"ך - בעקבות יהושע, שמשון, דוד וגלית.

סיורי טבע - הרי ירושלים, שפלת יהודה, מישור החוף, הכרמל והגלבוע.

למידע נוסף הכנסו
לאתר שלנו או
סריקו את הקוד

ציוני דרך

מרכז סיור ולימוד
מזכרת בתיה (ע"ר)

מוזיאון הרב מוהליבר

שמיטת תרמ"ט במזכרת בתיה

סיפור שמיטת תרמ"ט במזכרת בתיה הוא סיפור מרתק.
על מנת להביין אותו לעומק, נחזור לימי הקמת המושבה

כפר לקבון בארץ יהודה

נוסד בשנת תרמ"ד

ציוני דרך, מרכז סיור ולימוד מזכרת בתיה

ציוני דרך

מרכז סיוור ולימוד
מזכרת בתיה

מוזיאון הרב מוהליבר

בפגישה שהתקיימה בא' סוכות תרמ"ג (1882) בין הרב מוהליבר לברון רוטשילד, הוחלט על הקמת מושבה שמייסדיה יהיו חקלאים על מנת שתשמש כמושבת דגם להקמת מושבות נוספות בארץ ישראל

איווא קרוצ מוהרטהאן (ליאווא)

בעקבות הפגישה הנ"ל נבחרו 11 ראשי בתי אב מהכפר פבלובה שברוסיה
הלבנה להקמת המושבה. הרב מוהליבר ציין כי כל 11 הנבחרים

היו "כולם עובדי אדמה מנעוריהם,

כשרים ויראי ה' למאוד"

הרב שמואל מוהליבר

שו"ת מהר"ש אורח חיים, סימן י"ט

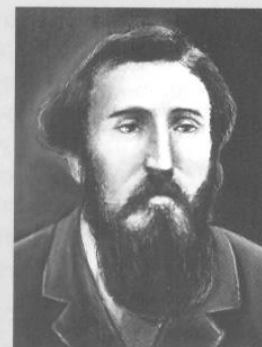
עם 11 הנבחרים נערך הסכם שהסעיף האחרון בהסכם קבע:

"כאשר נתיישב בהאחווה אשר תנתן לנו אין לפקידי החברה אשר במקוה ישראל
להתערב בעינינו רק בדברים הנוגעים בין אדם לחברו, אבל בדברים שבין אדם
למקום ומצוות המעשיות אין להם להתערב ולאמר לנו כה תעשו או כה לא תעשו,
כי אם ככל אשר יורו לנו תופשי התורה כה נעשה ונצליח"

יסוד המעלה, עמ' 14

אברהם יעקב גלמן

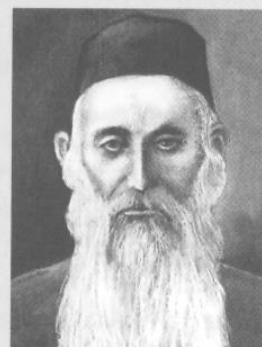
צבי ארקין

יעקב ארקין

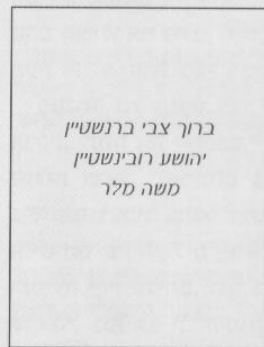
דב רודבסקי

יעקב לסקובסקי

יחזקאל לוי

ברוך צבי ברנשטיין
יהושע רובינשטיין
משה מלר

אפרים שקולניק

חיים משה פרס

מייסדים שתמונותיהם לא נמצאו

ציוני דרך

מרכז סיום ולימוד
מזכרת בתיה

מוזיאון הרב מוהליבר

עקרון

המושבה קמה בז' בחשון
תרמ"ד (1883).
המושבה נקראה "עקרון"
בשל סמיכותה לכפר הערבי
"עקיר".

בתמונה משמאל נראה בית
הכנסת הראשון של המושבה
שהיה בית הכנסת הראשון
במושבות יהודה.

המושבה בראשיתה

המושבה מימשה את ציפיות מייסדיה ובתוך
פרק זמן קצר התבססה מבחינה כלכלית

"כמעט לא נאמין למראה עינינו... בצאת כל בני הבית לפועלם
ולעבודתם עדי ערב, תחזנה עינינו אנשים אשר כמעט שיבה זרקה במ,
זקנם מגודל, פאות ראשם וציציות כסותם תתנענענה אחת הנה ואחת
הנה, והמה צועדים ברב כוחם ובמהירות נפלאה, הינם מרימים חרמש
על קמתם ונשיהם עוזרות על ידם, מאלמות אלומים ולוקטים
השיבולים השטוחות על פני השדה..."

"כנסת ישראל", ספר שנתי לתורה ולתעודה ווארשא תרמ"ו 1886

בשנת תרמ"ז (1887) ביקר הברון רוטשילד לראשונה בארץ ובביקורו במושבה התרשם עמוקות מחריצות תושביה ומעל הכל מאורח החיים הצנוע ששילב תורה ועבודה. הברון החליט לשנות את שם המושבה למזכרת בתיה לזכר אמו ובכינוס של תושביה בבית הכנסת הכריז:

“ויאמר הברון לאנשי עקרון:

בני חביבי, מתנה טובה הבאתי לראשון לציון

אבל לא זכו בעיני...

על כן הנני נותנה לכם – מהיום והלאה שם עקרון יעקר

ויקרא שם המושבה 'מזכרת בתיה'

על שם אמי הגבירה

אשר הלכה לעולמה בתוך שנה זאת.”

“המגיד” תרמ"ז, גיליון 24, “הצבי” ב' סיון תרמ"ז

בתיה רוטשילד אמו של הברון

הברון בנימין אדמונד דה רוטשילד

בשאלה זו דנו גדולי הרבנים בארץ ובגולה.
מחד גיסא, היו שצידדו במציאת דרכי היתר
להמשך העבודה בשנת השמיטה על מנת
שהמושבות החדשות לא תרדנה לטימיון.
מאידך גיסא, היו מגדולי הרבנים שצידדו
בקיום מצוות השמיטה ללא חיפוש דרכי
היתר בנימוק שמן הראוי לקיים מצווה זו
לאחר אלפיים שנות גלות וכפרט שבשל
ביטולה גלינו מארצנו.

האידיליה במערכת היחסים בין
הברון רוטשילד למייסדיה היתה
לפרק זמן קצר והתנפצה כעבור
כשנה בשל פולמוס השמיטה.
שנת השמיטה תרמ"ט היתה השנה
הראשונה שבה עמדו המושבות
החדשות בפני השאלה כיצד ואיך
להתמודד עם מצוות השמיטה.

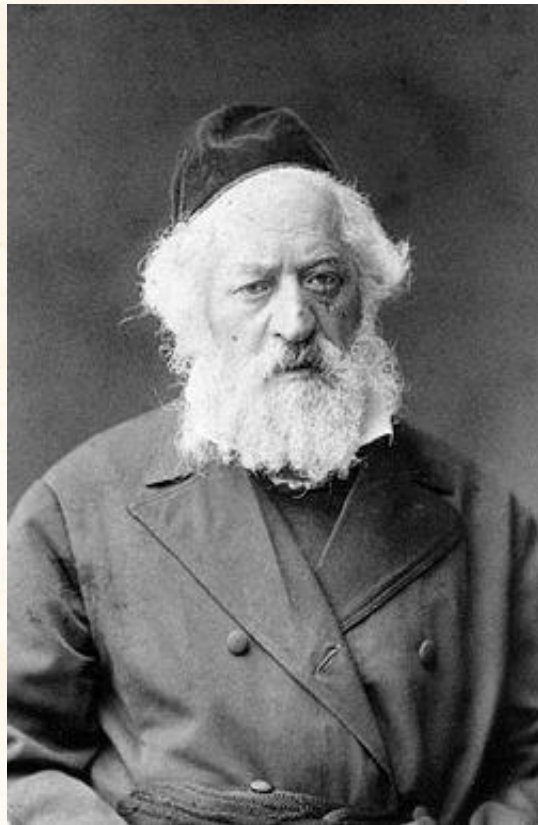

צילום היתר המכירה המקורי (הארכיון הציוני K2/15)

קצה י

דהויה כי קרוב ליה השטותה דמי חזק נדידתה אל זכיה חמבה ויהא ליה
 חבטת הכף וזכיה דדגורא ואל שמשונו כיה כפודי העל קאלאיות. אל
 יהודי המתייפסע מדבוגת האגיה. הן ישבו תואמות וכן משדו כתי
 ואן נאסור גליהו אלדז איה האגיה לומן איה הכריס. תשע הארץ
 ומפוק ניה חורסן הקאלאיות חולה. וכיה זמנה קאלתי יוננו הנדק
 חולה. דז אהלא קאלתי ואלא חסון יאהק. הלל המולדאלא מן
 אלמין הירש אל ליה גו אלמ חבטת זכור קול הכח איה השגה תפניק
 ול הודק דסודגה האגיה אפניק. דז ינה אלמחור ליה איה האון אחר
 האגיה ועת ליה סק יי חיוו. ומחמס חו להחיר לך חקבה ותפניק
 ול השין איה. אשה השטר היל וכמסו אלל הכד למיודשע וספי הסמסן
 איה כחור יעשו סג דפי ליה כיה יהי אומס אסגו איה האגיה פיה
 הלחך הן קלוגו וכן כפכאך. אשאל זכור סאומס הקאלאיות סג ליה חיל ונול
 נול כו כולח אלמחור הודק ליה לא יעלו קלשע דדוגה חאסורה חקמדיה
 אלס דהשעש איה מן חינוחך אלמחור הודק ערף. יעל אלכה כולשע אלס
 בועלי דפי חקד למיודשען. לונור אומף דפי סאומס הולמחור האומס
 ליה ונולמחור האסודגה. ל היל נדשה רך דז ליה חבטת הכף. אל לא
 דז השנימות החמלה אחר כן. כי יאז ולטרבן אהיתס חמס. ואלו יעודו ה
 קרוב חמון אהשוד איה זאו ואללמה ליה שליו לשדכו אהיתס ל. ושדו השטותה
 כדור. ל זכור אהיתס היל חקד מסכמס או דפי ביל נוגה חלקן רכיו
 ימג נאזי ואלמין בארובה חקמסכמס חחדיק. אנופ ס נליה סאומס
 לויסכע איה מן בוד הלחך פאר גורון מלי איה למח אלק מן הועמקדק חמון
 וכהיל וחוד ונחור איה קאליות. יונלמון איה ל חלמנה חלמנה האס
 כחולין וקבוקין. חקד סיה אורח וסלך כה ליה ליה חמון למ סו ונחרא

אלס יעל דיל חקמסכמס וילו
 וילמס ליה חקד ויהיה מן חמון סאומס
 וילמס ליה חקד ויהיה מן חמון סאומס

הרב ספקטור

הרב קלפפיש

הרב מוהליבר

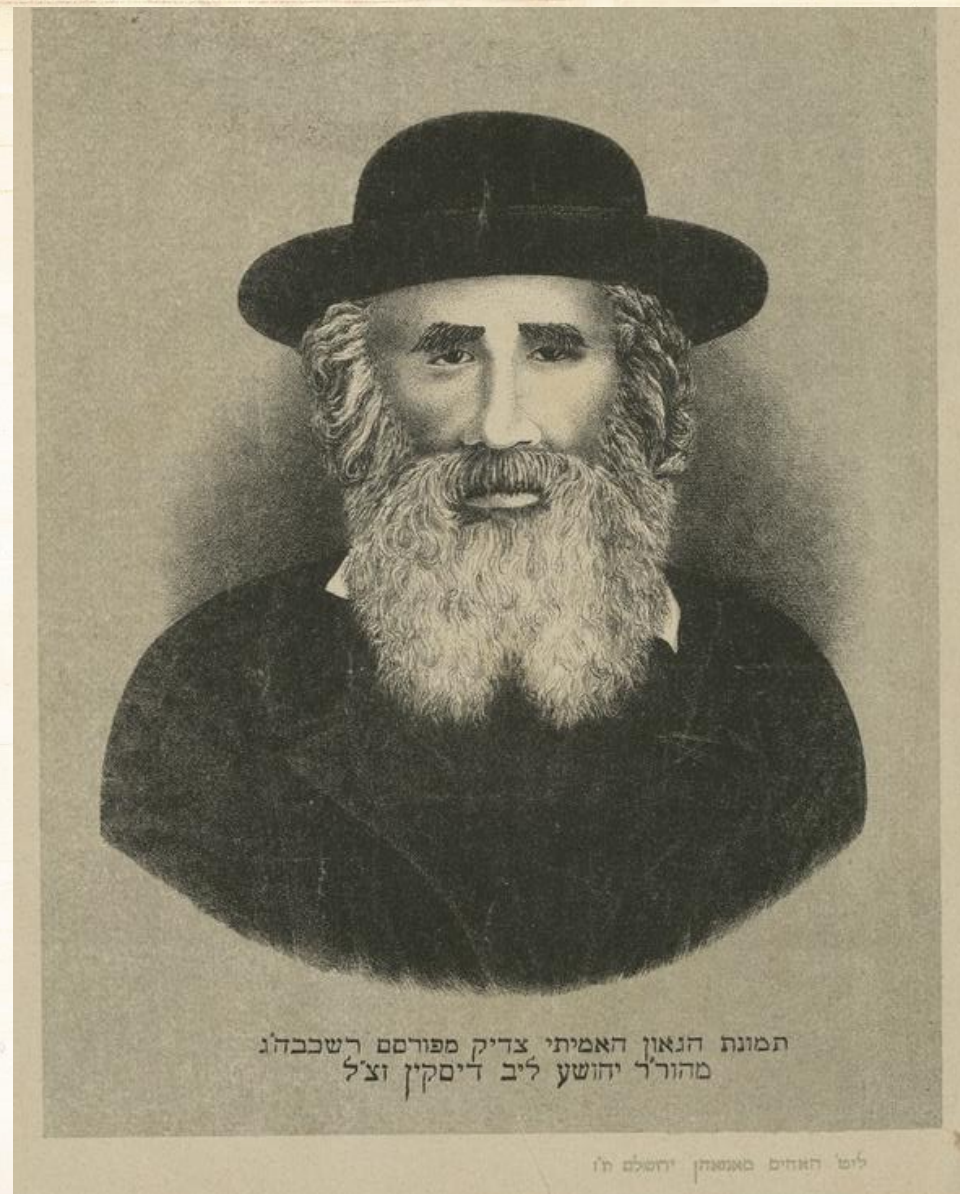

הרב טרונק

בשבט תרמ"ח נחתם היתר המכירה הראשון ע"י
 הרבנים שבתמונות וביניהם גם הרב מוהליבר
 יוזם המושבה מזכרת בתיה.
 להיתר זה הצטרף, בסייגים נוספים,
 גם הרב יצחק אלחנן ספקטור.

רבני ירושלים
ובראשם הרב
דיסקין והרב סלנט
התנגדו להיתר
המכירה

לאחר התחבטות רבה, החליטו תושבי מזכרת בתיה לנהוג כפסק רבני ירושלים ולשמוט כליל מעבודת האדמה. יתר המושבות בארץ סמכו על היתר המכירה. פקידי הברון גזרו גזירות קשות על תושבי המושבה על מנת לאלצם לצאת לעבודות השדה. על אף הגזירות, תושבי המושבה לא נכנעו ללחצים שהופעלו עליהם.

No. 35

חבצלת

שנת התשע עשרה

ס' חזקו לשנה בארץ שיקטו 4 סאגיו
בגב בעמטיוון 9 סאגיו. כפרת 20
פראק. כנרמנוט וסציקט ליוט
ספוליקט. כוסט 6 ריכ.
אוריקטט לסטן חללי ברוסיוא:
P. Friedman, in der Bibliothek
von S. Lipaky, in Odessa.

החפץ לחפיע דברי סת לטובתו עליו
לסלס בקר מל שורה גרוש חזני.
סידר עלה אחר פיאססער חזני.
חטאק | חטוטס יקל עשרה לסאה.
סכתובי כליז חפטיס יחטנו לבקליהם

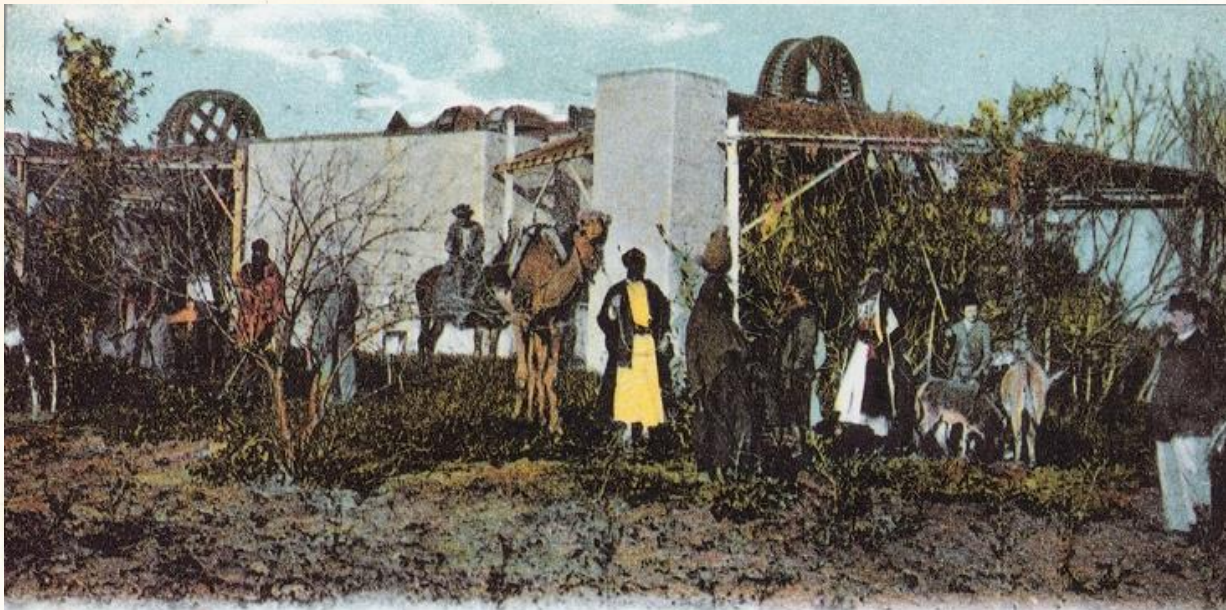
ציון

HABAZELETH

מבשרת

קיים האדון בלוך את אשר גזר האדון שייד על עקרון. את המורים שפת צרפת בבית הספר שלל מהם ויקחם אליו לראשון לציון, וגם הפרדים מסבבי הגלגל לשאיבת מים גלו מעקרון לראשון לבל יהנו מהם שובתי שביעית, ואם באלה לא יוסרו עוד ידו נטויה לרדפם עד חורמה, ולגרשם בכוח הממשלה מעל האדמה אשר ניתנה להם ואשר עבדוה בזיעת אפם.

חבצלת, כ"ב סיוון תרמ"ט, גיליון 35

Brunneq in Ekron (Jüdische Colonie in Palästina)

מזכרת בתיה (עקרון) היתה במרכז ההתעניינות
הציבורית בארץ ובעולם.
עמידתם האיתנה מול פקידי הברון לאורך כל שנת
השמיטה, למרות הקשיים, היתה לשם דבר.

No. 41

שנת התשע עשרה

החפץ להודיע דבר מה לזמננו עליו
לשם בקר כל שורה גרוש חצי.
מזר עלה אחר פיאסנטי חצי.
המאמר [חמישים יקבל עשרה לכתוב.
פכתובים בלתי חפשים ישונו לבעלים

חבצלת

HABAZELETH

מבשרת ציון

מחירו לשנה בארץ פיאסנטי 4 טאגיוו
כסף בקטמיוו 9 טאגיוו. כמות 20
פראנק. ברוסאנוו וסטרקא ליוו
פאערלעב. מוסא 6 רויכ.
אוריקסטן לטון חללי ברוסיוו:
P. Friedman, in der Bibliothek
von S. Lipsky, in Odessa.

מצב אחינו היקרים במושבה עקרון נורא מאד... כמעט אין
בית בעקרון אשר אין שם חולה... והרופא בראשון לציון
לא יבקרם כי פקודת הפקידים הפריעהו ממלאו חובתו.
תלמוד תורה בטלה, כי לקחו מהם בפקודת הפקידים
המורים והמלמדים... והרעב החל להפיל בהם חללים.

חבצלת, י"ב מנחם אב תרמ"ט, גיליון 41

שכר סודעות

מכל שורה קצרה או קטנה באותיות
פאסיב 11 קאפ, ושורה רחבה 20 ק'
יתר על ג' פאסיב וול לפי ערך. מאמרים
בלתי מחוקלים בחשפיה אינם מוטבים
לבעלותם. סנות מוריל נקבל רק שטרי
הסלכות: סאנק, סלאוין או סראנק.
ולא פאסט סאנקען של חרל.

שכר בעקראלען מכל שורה 15 קאפ
בעד הלייט אוריקסטן 25 קאפ.

הצפירה

H A Z E F I R A H.

מכתב עתי מדיני מדעי וספרותי
יוצא לאור מדי יום ביומו

Варшава, 11 (23) Января 1889.

Warszawa, dnia 11 (23) Stycznia 1889 r.

ווארשעא יום ד' כ"א שבט ה'תרמ"ט

צאת הבוכים ש' 4 מינ' 58

אורך היום ש' 8 מינ' 32

שקיעת החמה ש' 4 מינ' 28

זריחת החמה ש' 7 מינ' 56

ובני המושבה „עקרון“ עודם מחזיקים בדעתם
לבלתי עבוד את האדמה בשנה השביעית. לשוא
יכופו עליהם הר כגיגית, לשוא יפחידו אותם בעונשים
חוקים, ולשוא יהלכו עליהם אמים ומוראים גדולים,
שומע אין מהם. כעת נגזר לכגור את בורות המים
על מסגר ולבלתי תת להם מים לשתות, גם לשלח
בניהם מבית הספר, ולבלתי יבקרם הרופא כלל וכלל.

הצפירה, כ"א שבט תרמ"ט

כעס הברון לא היה רק על תושבי מזכרת בתיה אלא גם על הרב מוהליבר כעולה מהמכתב:

כעס הברון רוטשילד על הרב מוהליבר

מתוך מכתבו של הברון לרב צדוק הכהן מתאריך י"ט אלול תרמ"ט (15.9.1889)

"אני מרגיש את ההתקוממות שמתחילה, אני כותב לרב שמואל מוהליבר, מה עושה הרב הזה?

הוא, אשר זרק לזרועותי מאתיים נפשות והוא אשר אחראי כלפי,

אפילו מילה אחת אינו משיב לי...

הוא אשם בכל כי לפי בקשתו עשיתי הכל...

על ידי שתיקתו הוא מחזק את המתקוממים.

המכתבים שנשלחים אליו נשארים ללא תשובה...

המילה של ר' שמואל היא חסרת כל ערך בשבילי וכן גם המלצותיו.

אני בעצמי אראה מה יש לעשות.

שידע ר' שמואל שאת המתיישבים של עקרון עם משפחותיהם אני אשלח לו חזרה, ואז הוא יראה

מה הוא יכול לעשות איתם. ופרט לכרטיסי הנסיעה לא אתן להם פרוטה."

מדוע לא השיב הרב מוהליבר למכתבי הברון? מה עשה הרב מוהליבר עם המכתב הזה?
ממה התקיימו תושבי מזכרת בתיה במהלך שנת השמיטה?
האם שוקמו היחסים עם הברון רוטשילד?
על שאלות אלו ועוד נשמח להשיב ולספר בביקורכם במזכרת בתיה!

להזמנת סיורי שמיטה בליווי הצגות רחוב, צפיה בסרט "השמיטה הראשונה" ומיצג אורקולי אודות הרב מוהליבר
טלפון 08-9340034 077-2005381 מייל midrasha.mb@gmail.com

תקציר סרט השמיטה הראשונה

https://www.youtube.com/watch?v=9oHrgYp4lks&feature=emb_title